

3. Макрофінансовий аналіз: збірник аналітичних завдань та кейсів. 4-те видання / [К.В. Захожай, Ю.В. Сибірянська, Н.М. Сивульська, Н.В. Рудик]. К.: КНЕУ, 2020. 107 с.

Клименко А.

«Фінанси, банківська справа та страхування», аспірант

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

Науковий керівник – д.е.н., професор кафедри фінансів, обліку і оподаткування Тропіна В.Б.

ПОДАТКИ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: УКРАЇНА ТА ЄС

Соціально-економічні трансформації, що відбулися в українському суспільстві останніми роками, пов'язані насамперед із трансформацією перехідної системи управління, підходом України до стандартів Європейського Союзу, який передбачає принципово нові завдання для забезпечення оптимального функціонування та розвитку податкової системи.

Проведені зміни в податковому та бюджетному законодавстві в частині збільшення обсягів як власних доходів місцевих бюджетів, так і місцевих податків та зборів, а також зміни в системі місцевого самоврядування в частині утворення об'єднаних територіальних громад сприяли підвищенню рівня їхньої фінансової спроможності, але не забезпечили у повній мірі фінансової самостійності органів місцевої влади.

Дослідження проблем, пов'язаних з податковими джерелами формування дохідної частини бюджетів територіальних громад висвітлюються в працях багатьох дослідників. Водночас, попри вагомий науковий доробок, проблема формування бюджетів місцевого самоврядування в умовах фіскальної децентралізації та світової економічної кризи, тема дослідження є актуальною і потребує подальших досліджень.

Ефективна та дієва система місцевого самоврядування є важливим елементом функціонування демократичної держави. Для забезпечення виконання своїх функцій, створення належного життєвого середовища для населення громади органи місцевого самоврядування повинні мати у своєму розпорядженні достатні фінансові ресурси, основу яких складають кошти відповідних бюджетів.

Інструментом, за допомогою якого територіальні громади здійснюють свої функції, є бюджет. Основним джерелом надходжень місцевих бюджетів мають стати власні доходи, у тому числі місцеві податки і збори. Тому підвищення ролі саме місцевих податків та зборів і збільшення їх частки у складі доходів є головним напрямком зміцнення місцевих бюджетів та розширення фінансової автономії відповідних територій.

З огляду на це, органи місцевого самоврядування мають забезпечити підвищення ефективності бюджетно-податкового планування та сприяти виявленню резервів зростання податкового потенціалу. Реалізація цих завдань можлива насамперед через обґрунтоване і зважене встановлення місцевих податків і зборів на території відповідної територіальної громади.

Значна частка загальнодержавних податків і зборів зараховується до місцевих бюджетів у визначених пропорціях і є величиною, на яку безпосереднього впливу

місцева влада немає. Таким чином можна сказати що у забезпеченні виконання державної функції щодо регулювання економічних процесів головну роль відіграють податки які зараховуються до місцевих бюджетів. Але це недостатньо для забезпечення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування.

У табл. 1 наведені дані, які свідчать про те, що надходження податків і платежів до місцевих бюджетів, порівнюючи із попередніми роками, має позитивний результат.

Таблиця 1 - Динаміка податкових надходжень до місцевих бюджетів, млн грн

Види платежів	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Зміна у % 2016-2020 рр.
Податок на доходи фізичних осіб	78 971	110 653	135 647	165 504	184 469	+133,59
Акцизний податок	11 627	13 156	13 623	13 718	14 245	+22,51
Податок на прибуток підприємств	5 879	6 485	8 782	10 230	10 028	+70,57
Місцеві податки і збори	42 261	52 587	58 902	73 576	74 918	+77,27
Плата за користування надрами	1 082	1 103	2 878	3 680	3 122	+188,53
Інше	7 080	17 021	9 982	3 836	3 686	-
Всього	146 902	201 005	229 815	270 546	290 468	+97,73

Джерело: Складено на основі [1]

Провівши аналіз формування доходів місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень, варто зазначити, що фінансова децентралізація та податкова і бюджетна реформа мали досить позитивні тенденції, що сприяло зростанню доходів місцевих бюджетів та нарощенню їх фінансового потенціалу.

Через місцеві бюджети в Україні перерозподіляють обсяг податків і зборів, еквівалентний 6,5% ВВП. Це навіть більше, ніж у розвинутих країнах Європи. Європейський досвід показує що формування доходів місцевих бюджетів має свої особливості. Так, у структурі доходів місцевих бюджетів у Швеції переважають податки (більше 60 %), у Швейцарії – більше, ніж 45 %, у Франції, Фінляндії та Норвегії – від 35% до 40%. До місцевих податків у зарубіжних країнах, як правило, відносять майнові, місцеві прибуткові, промислові, податки на професію, а також податки, які відображають політику місцевих органів влади (екологічні, на полювання, на собак тощо). В Україні у структурі доходів місцевих бюджетів також переважають податки (більше 85%) [2].

Проведене дослідження щодо формування дохідної частини місцевих бюджетів в Україні та порівняльний аналіз українських реалій у цій сфері з країнами ЄС дають підстави зробити висновок, що в нашій країні місцеві податки поки не стали регулюючим інструментом, а є другорядними відносно державного оподаткування. Тому діючи на сьогодні в Україні система місцевих податків і зборів потребує подальшого розвитку у напрямі встановлення таких обов'язкових платежів, які б забезпечували достатній (для виконання повноважень місцевою владою повноважень) обсяг надходжень та розширити права місцевих територіальних громад щодо їх встановлення, затвердження ставок та надання пільг.

Література

1. Державна казначейська служба “Річна звітність виконання державного бюджету”: URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu/>
2. На чому заробляють місцеві бюджети в країнах Європи та в Україні? URL: <https://cost.ua/744-na-chomu-zaroblyayut-mistsevi-byudzhety-v-krayinakh-evropy-ta-v-ukrayini/>.

Клименко К.

*к.е.н, старший науковий співробітник відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки НДФІ
ДННУ «Академія фінансового управління»*

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ СТРУКТУРНИХ І КОМПЛЕКСНИХ РЕФОРМ В КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ КАПІТАЛУ

Нормальне функціонування фінансового сектору є ключовою умовою зростання економіки будь-якої країни. Одним із основних елементів повноцінного фінансового сектору є розвинутий ринок капіталу (сектор фінансового ринку, де формуються попит і пропозиція на середньо – й довгостроковий позиковий капітал). У часи світової економічної кризи для України ефективний ринок капіталу міг би стати каталізатором забезпечення економічної стабільності та здійснення структурних і комплексних реформ. Широкий вибір фінансових інструментів на ринках капіталу, умов їх емісії (видачі), погашення й виплати доходу, різні схеми торгівлі та взаємозв'язків між суб'єктами ринків капіталу повинні забезпечувати максимальну мобілізацію фінансових ресурсів, їх раціональний розподіл і перерозподіл та ефективне використання. Розбудова ринків капіталу, що повноцінно функціонують, є вкрай відповідальним завданням, яке наразі стоїть перед Україною у світлі її інтеграції в європейську та світову економічну спільноту. З огляду на це, визначення напрямів стабілізації й оздоровлення вітчизняного ринку капіталу в контексті реформування економіки належить до першочергових загальнодержавних завдань на середньострокову перспективу з урахуванням умов зовнішньої нестабільності. При цьому варто наголосити на створенні реальних стартових передумов структурної перебудови національної економіки, відновленні інвестиційного процесу, мобілізації через становлення фінансових інституцій. Системність змін вітчизняного ринку капіталу зумовлює потребу в розробленні підходів до розв'язання проблем його реформування [1].

Так, 22.10.2020 р. було розглянуто концепцію розвитку фондового ринку в Україні та підтримано ініціативу щодо підписання меморандуму з міжнародними партнерами і стейкхолдерами, який включатиме покрокову імплементацію з розбудови необхідної фінансової інфраструктури для розвитку фондового ринку в Україні та засвідчить пріоритетність відповідної реформи для Уряду України. Повноцінне створення фондової площадки в Україні займе трирічний часовий горизонт. Це великий амбітний проект, який матиме трансформуючий ефект на українську економіку [2]. Вже на засіданні КМУ 20.01.2021 р. було представлено проект меморандуму щодо створення УМФЦ (Українського міжнародного фінансового центру). Дана ініціатива стала можливою завдяки прийняттю Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів» №738 від 19.06.2020р. [3] щодо спрощення залучення іноземних інвестицій і нових фінансових інструментів. УМФЦ буде повністю інтегрованим в